رویش روان شناسی، سال۱۱، شماره۲، شماره پیاپی ۷۱، اردیبهشت ۱۴۰۱
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),11(2), 2022

مطالعه کیفی نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار و شاغل با همسر

Qualitative Studying the Role of Cross-border TV Channel Movies on Housewives and Working Women Interact with Their Husbands

امیرعلی کریمیان (نویسنده مسئول)
کارشناسی ارشد، دانشکدهٔ روان‌شناسی علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.
آتوسا کلانتر هرمزی
دانشیار، دانشکدهٔ روان‌شناسی علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

Amirali Karimian*
M.S.c, Department Of Counseling, Faculty Of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
amirali.krn@gmail.com
Atoosa Kalantar Hormozi
Associate Professor, Department Of Counseling, Faculty Of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

چکیده
پژوهش حاضر یک پژوهش کیفی با هدف مطالعه نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار و شاغل با همسرانشان بود. جامعه مورد مطالعه شامل زنان متأهل خانه دار و شاغل ساکن در شهر تهران در سال۱۳۹۹ که فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی را تماشا می‌کردند. از میان این جامعه نمونه‌گیری به روش هدفمند به صورت گلوله‌برفی و تا حد اشباع انجام گرفت. با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته اطلاعات مرتبط با افراد نمونه جمع‌آوری شد و یافته‌های پژوهش به شیوه تحلیل مضمون، مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. پس از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها و کدگذاری آنها، در ارتباط با نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار با همسر، ۹ مضمون و زنان شاغل ۸ مضمون اصلی استخراج گردید. یافته‌های پژوهش نشان داد، نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار و شاغل با همسرانشان، به ترتیب شامل دو مضمون هسته‌ای "اگرچه بی‌ثباتی خانواده‌ها در فیلم‌های فرامرزی مورد نکوهش زنان خانه‌دار است اما سبک زندگی و نحوه تعاملات آنان متأثر از این فیلم‌ها قرار گرفته است" و "اگرچه بی‌ثباتی خانواده‌ها در فیلم‌های فرامرزی مورد نکوهش زنان شاغل است اما سبک زندگی مجلل، تعاملات رمانتیک و ارتباطات راحت در این فیلم‌ها، مورد انتظار آنان است"، می‌باشد. بر اساس نتیجه بدست آمده فیلم‌های شبکه فرامرزی بر تعاملات زنان در زندگی زناشویی آنان تاثیر می‌گذارد.

واژه‌های کلیدی: *فیلم‌های نمایشی، شبکه‌های فرامرزی، نحوه تعامل با همسر، زنان خانه‌دار، زنان شاغل، تحلیل مضمون*

Abstract
The present study was a qualitative study with the aim of studying the role of cross-border network drama films on how homemaking and working women interact with their husbands. The research society included working housewives living in Tehran through 2020, who watched movies on Persian-speaking channels based outside of the country. Among the aforementioned population, sampling was done in a targeted manner in form of snowballs and to the extent of saturation. Using semi-structured interviews, information related to the sample was collected and the research findings were analyzed by content analysis. After analyzing the content of the interviews and coding them, 9 themes on housewives and 9 more themes on working wives were extracted from the channels that directly affected their interactions with their husbands. Findings showed that the role of the channel movies on how housewives and working women interact with their husbands contains two nuclear themes including "although the instability of families in foreign movies is blamed by housewives but their lifestyles and interactions are influenced by these films" and "although the instability of families in foreign movies is blamed by working women but wanton communication among characters is their ideal type of communication they expect in their lives. "According to the results, such films affect women's interactions in their married life.

Keywords: *dramatic Movies, Cross-border TV Channel, Interact with Husband, Housewives, Working Women, Qualitative Studying, Thematic analysis*

نوع مقاله : پژوهشی **دریافت : آبان ۱۴۰۰** **پذیرش: فروردین ۱۴۰۱** **ویرایش نهایی: اردیبهشت ۱۴۰۱**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

مقدمه

خانواده را می‌توان مهم‌ترین نهاد تشکیل دهنده جامعه دانست که خصوصیات فردی، اجتماعی، اخلاقی، مسئولیت‌پذیری، توانمندی و اعتماد در آن بهبود و رشد پیدا می‌کند. زمینه‌هایی که بی‌تردید در چگونگی رشد و سازگاری خانواده موثر هستند، ارتباطی سالم همراه با ابراز عشق و میزان بالای رضایت زوجین است (خلفی و همکاران، ۱۳۹۷). نحوه ارتباط زوجین و رضایتمندی هر یک از طرفین از مسائل موثر بر خانواده و سلامت آن است (طیرانی نجاران، ۱۳۹۷؛ اوزن[1] و همکاران، ۲۰۲۱). تعامل با همسر مساله‌ای مهم در سلامت روان و کیفیت زندگی می‌باشد و نقشی اساسی در آینده و شرایط پیرامون آن در زوجین دارد (راپلی[2] و همکاران، ۲۰۲۱؛ تانزر[3] و همکاران، ۲۰۲۱). ارتباط و الگوهای ارتباطی برای رشد و دوام روانشناختی و بهزیستی و انسجام آن ضروری است و منبع تغذیه درونی و روانشناختی افراد به حساب می‌آید. در افرادی که نیاز به ارتباط به صورت صحیح برآورده نشده است ناگزیر احساس خلاء روانی ایجاد خواهد شد. از همین‌رو تصور می‌شود که هنگام چالش‌ها و مشکلات در ارتباط، کاهش کیفیت زناشویی غیرقابل اجتناب خواهد بود. در واقع، هر چه نحوه تعامل و ارتباط زوجین مطلوب‌تر باشد، زندگی زناشویی زوجین درگیر تعارض کمتری می‌شود و در پی آن کیفیت زناشویی بالاتری را تجربه می‌کنند (بیم[4] و همکاران ، ۲۰۱۸). باورهای ارتباطی می‌توانند در دو بخش کارمد یا ناکارآمد طبقه‌بندی شوند. باورهای ارتباطی کارآمد نظیر اعتقاد به اینکه زوجین در هر مقطعی از رابطه می‌توانند تغییر کنند، تشویق کنند و می‌توانند کیفیت رابطه زناشویی را بهبود دهند؛ از سویی دیگر، باورهای ارتباطی ناکارآمد همچون اختلاف می‌تواند نابود کننده و منجر به محدودسازی زوجین برای رویارویی درست با چالش‌های پیش آمده در رابطه شوند (گاتمن و گاتمن، ۲۰۱۵). مسئله تأثیر رسانه‌ها به طور عام بر جوامع کنونی و به طور خاص بر باورها، عقاید، ارزش‌ها، تمایلات و رفتار انسان‌ها از مباحث مهم در حوزه رسانه‌ها است. بنابراین، موضوع تأثیرات رسانه‌ها بر عرصه‌های مختلف اجتماعی، نظیر شخصیت و رفتار مخاطبان یکی از دغدغه‌ها و حساسیت‌های دولتمردان و متصدیان به حساب می‌آید. این مسئله با گسترش استفاده مردم از رسانه اهمیت بیشتری پیدا کرده و ارتباط مستقیمی با آن دارد (لاریجانی و ملکی‌تبار، ۱۳۸۶). مطابق با آمارهای رسمی مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۴، بیش از ۴۰ درصد شهروندان ایرانی به صورت خوداظهاری به استفاده از تجهیزات دریافت امواج ماهواره‌ای اذعان نموده‌اند (سازمان فناوری اطلاعات ایران، ۱۳۹۸). در کشور ما، بیشترین مخاطبان رسانه‌ها در خانواده زنان هستند. از همین رو، برنامه‌های شبکه‌های ماهواره با متمرکز شدن بر شخصیت زن و القاء کردن فرهنگ غربی به آنها، باعث ایجاد تغییر در شخصیت حقیقی زن مسلمان ایرانی شده و در ادامه بنیان خانواده را تضعیف کرده است (اصغری و سلیمانزاده، ۱۳۹۵). در این شبکه‌ها، با شدت بخشیدن به رقابت‌های اقتصادی میان زن و مرد، پیوندهای عاطفی میان آنها را متزلزل کرده و همچنین با ارائه تعریف نادرست از زندگی مشترک، باعث شده مفاهیم عشق، اعتماد و تعهد جایشان را به رقابت و سوءتفاهم ، دیدن فیلم‌های نامتناسب و مروج رفتارهای به دور از الگوی اخلاقی شکل‌دهنده آسیب‌های گسترده و پایین آمدن کیفیت زندگی است (محمودیان و همکاران، ۱۳۸۵؛ پری[5] ۲۰۱۷؛ ماس[6] و همکاران، ۲۰۱۸). در همین راستا، نتایج پژوهش متانی و همکاران (۱۳۹۲) در حوزه انگیزهای تماشای شبکه‌های تلویزیون ماهواره‌ای بیان می‌کند، مخاطبان بیشتر به منظور گذران وقت و یادگیری، از ماهواره استفاده می‌کنند و بیشترین نیاز رسانه‌ای آنها، نیاز به برنامه‌های سرگرم‌کننده و تفریحی به حساب می‌آید. محتوای سریال‌های شبکه‌های ماهواره‌ای همچون جم تی‌وی[7] بیشتر مبتنی بر خیانت، فرزند نامشروع، مثلث عشقی و نمایش زندگی اشرافی و انواع مدل‌های لباس توسط شخصیت‌های محبوب سریال‌ها است (امانلو، ۱۳۹۳). برنامه‌های ماهواره‌ای شبکه‌های فارسی‌زبان که دوبله فارسی هستند، شامل: فیلم‌های سینمایی، مستندهای تلوزیونی، مجموعه‌ها و سریال‌های خانوادگی (عشق ممنوع، عشق و جزا، حریم سلطان، عمر گل لاله، شمیم عشق و...)، برنامه‌های آموزشی و سایر برنامه‌های سرگرم‌کننده است که مخاطبان ایرانی بسیاری را به خود جذب کرده است. مضمون اصلی این سریال‌ها غالباً در مورد روابط فرازناشویی، زنا، فرزند نامشروع، پنهان‌کاری از سوی مرد یا زن و عادی سازی این مفاهیم است (رسولی و همکاران، ۱۳۹۶).

1 Özen
2 Rapelli
3 Tanzer
4 Beam
5 Perry
6 Mass
7 Gem TV

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

به عقیده محقق، ژانر سریال به واسطه شباهت مضامین با زندگی روزمره مخاطبان، طولانی شدن زمان فیلم و همزاد پنداری افراد با شخصیت‌های داستان، نقش مهمی در زندگی افراد دارد. ازآنجا که بنا بر شواهد گفته شده، نحوه تعامل زنان متأثر از فیلم‌های نمایشی و به خصوص سریال‌ها است، همچنین از طرفی خانه‌دار یا شاغل بودن زنان در نحوه تعاملات با همسرشان تأثیر دارد (اسماعیل‌پور، ۱۳۹۲). کسب آگاهی‌های لازم در خصوص نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر تعاملات زناشویی زنان خانه‌دار و شاغل ضروری است. بنابراین در این پژوهش محقق سعی در بررسی تاثیر فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار و شاغل با همسرانشان داشته است. در حقیقت، سؤال اصلی پژوهش می‌تواند این‌گونه مطرح شود:

فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی چه نقشی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار و شاغل با همسرانشان دارد؟

روش

این پژوهش مبتنی بر روش کیفی[1] از نوع تحلیل مضمون[2] انجام شد. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش، زنان متأهل خانه‌دار و شاغل ساکن در شهر تهران در سال ۱۳۹۹ بودند، ملاک‌های ورود به مطالعه شامل حداقل سه سال تأهل، داشتن تحصیلات دانشگاهی، طبقه اجتماعی– اقتصادی متوسط (بر اساس سطح درآمد و منطقه زندگی) و دیدن فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بود. مشارکت‌کنندگان پژوهش به شیوه هدفمند و جهت سهولت کار به صورت گلوله‌برفی،[3] انتخاب شدند. بر اساس روش گلوله‌برفی از مشارکت‌کنندگان اولیه درخواست می‌شد در صورت امکان، به معرفی سایر زنان متأهلی که مخاطب سریال‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی هستند و ملاک‌های مورد نظر را دارند، پرداخته و به همین ترتیب نمونه‌گیری ادامه پیدا می‌کرد. تعداد مشارکت‌کنندگان در هر گروه بر اساس اصل اشباع ۸ نفر بودند که به دو گروه زنان متأهل خانه‌دار و شاغل تقسیم می‌شدند. مساوی شدن حجم نمونه بصورت تصادفی رخ داد و ضرورتی برای مساوی بودن نبود و ملاک اشباع نظری بود که پس از مصاحبه با ۸ نفر در هر گروه حاصل گردید. در این زمینه پس از اینکه هر مصاحبه انجام می‌شد، مطالب آن دقیق پیاده‌سازی شده، تحلیل مفهومی اولیه صورت می‌گرفت و سپس به مصاحبه بعدی پرداخته می‌شد. به این ترتیب پس از انجام هشت مصاحبه در هر گروه، مفاهیم مورد نظر استخراج و مقوله‌بندی انجام شد.

ابزار سنجش

در این پژوهش برای جمع آوری اطلاعات لازم از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته[4] استفاده شد.

مصاحبه نیمه‌ساختاریافته مصاحبه‌ای است که با تعدادی سوالات محوری از پیش تعیین شده شروع شده و در پی پاسخ‌های شرکت‌کنندگان، سوالات عمیق‌تری برای کشف اطلاعات بیشتر پرسیده می‌شود (رامبد، ۱۳۹۷)در ابتدای شروع هر مصاحبه در خصوص موضوع، هدف پژوهش و محرمانه بودن اطلاعات،اطلاع رسانی شد.جهت حفظ هویت مشارکت کنندگان در طول پژوهش از کد و شماره استفاده گردید.در مصاحبه پاسخ درست و غلطی وجود نداشت و هر زمان که مشارکت کنندگان می خواستند،حق پایان به مصاحبه را داشتند. ابتدا چند سوال اصلی مطرح می‌شود و سپس برای پی بردن به تجربه‌های عمیق‌تر آزمودنی‌ها، سوالات بیشتری پرسیده خواهد شد. با موافقت آزمودنی‌ها، مصاحبه به صورت صوتی ضبط شد. سپس پس از تهیه متن نوشتاری هر مصاحبه، کدگذاری آن مصاحبه به صورت دقیق انجام شد.

از جمله سؤالات کلی و محوری:

- چه بخش‌هایی از این سریال‌هایی که تماشا می‌کنید را شبیه به زندگی خودتان می‌دانید؟
- چه چیزهایی در این سریال‌ها وجود دارد که در زندگی شما نیست و پس از تماشا تمایل پیدا کردید که در زندگی‌تان وجود داشته باشد؟
- چه چیزی در نحوه ارتباط شخصیت‌های سریال با همسرانشان برای شما مطلوب یا نامطلوب است؟

1 Qualitatively
2 Thematic analysis
3 Snowball Sampling
4 Semi- structured Interview

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

- در این سریال‌ها موضوعی هم بوده که ذهن شما را درگیر کرده و در زندگی شما نقشی داشته باشد؟ (در صورت لزوم توضیح خواسته می‌شد).

اعتباریابی در این تحقیق به شرح زیر بود:

مرور همتا[1] با استفاده از این راهبرد، پژوهشگر از نظر دیگر محققانی که در حیطه این رویکرد و روش و مفهوم مورد بررسی اطلاعاتی دارند کمک می‌گیرد و نظرات آنان در خصوص کدگذاری‌ها، شکل مصاحبه و دیگر موارد و نیز بررسی مقایسه‌ای ممکن می‌گرداند تا صحت فرایند انجام شده مورد تایید قرار بگیرد. در این زمینه محقق پیشنهادهای دیگران را دربارهٔ نحوهٔ انجام مصاحبه‌ها یا نحوهٔ ارائهٔ نتایج و ادراکات محققانی که دارای دیدگاه‌های متفاوت با دیگران هستند مطالعه می‌کند و تصمیم می‌گیرد کدام بخش از دیدگاه‌های ایشان را در پژوهش دخالت دهد. در این پژوهش نیز مطابق همین اصل از همکاری دو نفر از افراد متخصص و همکار که در حیطه مورد نظر دارای سوابق پژوهشی و اجرایی بودند کمک گرفته شد و بر اساس نظرات و نقدهای آنان تغییرات لازم به عمل آمد. شیوه یادداشت‌برداری و انجام پژوهش: یک روش برای کمک به ایجاد اطمینان[2] عبارت از توضیح چگونگی دنبال کردن مراحل پژوهش و تهیه یادداشت‌هاست. یادداشت‌های همراه با فکر یا یادداشت‌هایی که در آنها پژوهشگر افکار خود را هنگام جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها ثبت کرده باشد، به خواننده اجازه می‌دهد تا دریابد که محقق چگونه به نتایج خود دست یافته است. در این زمینه محقق هنگام مصاحبه‌ها نکاتی در خصوص تاکید، نوع گفتار و برجسته شدن مسائل یاداشت‌برداری می‌کرد و نقاط مهم دیگری نیز که در تحلیل یافته‌ها قابل بررسی و استفاده بودند ثبت گردید (محمدپور، ۱۳۸۹).

یافته ها

گروه نمونه شرکت‌کننده اول در پژوهش زنان خانه‌دار بودند. در این بخش، ۸ شرکت‌کننده زن متأهل و خانه‌دار با تحصیلات دانشگاهی و دارای شرایط اجتماعی– اقتصادی متوسط (بر اساس منطقه زندگی و درآمد) در پژوهش حاضر شدند. میانگین سنی مشارکت‌کنندگان این گروه ۴۴ سال و ۴ نفر از مشارکت‌کنندگان دارای ۱ فرزند، ۲ نفر دارای ۲ فرزند و یکی از آنان دارای ۳ فرزند بود. گروه نمونه دوم شرکت‌کننده در پژوهش زنان شاغل بودند. در این بخش ۸ شرکت‌کننده زن متأهل و شاغل با سابقه تحصیلات دانشگاهی و وضعیت اجتماعی – اقتصادی متوسط در پژوهش حاضر شدند. میانگین سنی مشارکت‌کنندگان این گروه ۳۹ سال و ۵ نفر از مشارکت‌کنندگان دارای ۱ فرزند، ۲ نفر دارای ۲ فرزند و یکی از آنان بدون فرزند بود، همچنین ۱ نفر از زنان این گروه اشتغال به کار آزاد و ۷ نفر از آنان به کار دولتی اشتغال داشتند. مضامین مستخرج از مصاحبه‌ها در پاسخ به سؤال تحقیق در جدول شماره ۱ گزارش‌شده است:

جدول ۱. مضامین نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار با همسرانشان

مضمون هسته‌ای	مضمون اصلی	مضمون فرعی	تکرار پذیری	نمونه مصاحبه از مضمون اصلی
اگرچه بی‌ثباتی خانواده‌ها در فیلم‌های فرامرزی مورد نکوهش زنان خانه‌دار است اما سبک زندگی و نحوه تعاملات آنان متأثر از این فیلم‌ها قرار گرفته است.	تأثیرپذیری از سبک مجلل زندگی نمایشی	میل به داشتن پایگاه مالی و خانوادگی متأثر از فیلم	۳	"تنها چیزی که برام خیلی جالب بود و دوست داشتم داشته باشم موقعیت شغلی و اقتدار خانم‌ها در این سریال‌هاست. استقلال مالی، استقلال شخصیتی در فضای خانواده"
		متأثر شدن از مدل لوکس نمایشی	۴	
		نارضایتی از وقت نگذراندن با همسر (به سبک فیلم)	۲	
	تقلید از نحوه تعاملات	الگو پذیری از فیلم برای ارتباط کلامی مؤثر با همسر	۳	"من اصلاً سیاست صحبت کردن با همسرم و مرد جماعت رو نداشتم، به دلیل همون خشم نهفته‌ای که نسبت به آقایون دارم، ولی این سریال‌ها نشون میده

1 Peer review
2 Assurance

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

مضمون هسته‌ای	مضمون اصلی	مضمون فرعی	تکرار پذیری	نمونه مصاحبه از مضمون اصلی
	نمایشی همسران	تأثیرپذیری برای نحوه ابراز محبت به همسر	۳	خانم‌ها چه‌جوری و با چه سیاستی با مردان صحبت می‌کنند و خیلی در رفتارم با همسرم تاثیر داشت."
	خودآرایی برای جبران بدریخت‌بینی احتمالی	تمایل به خودآرایی بیش تر ظاهری متأثر از فیلم	۴	"خب من مدلای مو، لباس و آرایششون رو خیلی شبیه می‌دونم و از اونایی که قشنگه تقلید می‌کنم"
		کاهش باور ظاهر خود در مقایسه با زنان فیلم	۱	
	سلطه‌جویی در تعاملات برون خانواده‌ای همسر	کنترل بیشتر روابط همسر با دیگران	۲	"یه خوبیش اینه که آدم سر در میاره مردا چجوری ممکنه زیرابی برن و چجوری می‌شه مچشون رو گرفت، دیگه آدم می‌فهمه کجا باید به طرفش شک کنه کجا اعتماد کنه، انگار که قدرت کنترل روی همسر می‌ره بالا و بلدش می‌شی"
	بروز تعارضات احساسی	کاهش دلبستگی به همسر	۲	"می‌خواستم با همسرم بیشتر وقت بگذرونیم، با هم بیرون بریم، سینما، کافی شاپ، رستوران و مهمونی بریم یا حتی در منزل با هم باشیم چون اصلاً برای من وقت نمی‌ذاشت. الان چیزی حدود یک سال‌ونیمه که من خودم رو شدیداً قفل سریال کردم حتی میگه «بریم خرید» من میگم «نیم ساعت صبر کن سریالم رو ببینم یا ضبط کنم» علناً هم به زبون میارم که ضبط کنم، یعنی سریال دیدن برای من اولویت داره و این الان همسرم رو آزار میده؛ من خیلی وابسته همسرم بودم و از وقتی که همه وقتم رو با دیدن انواع این سریال‌ها پر کردم، وابستگیم در مقایسه با قبل به همسرم کم شد و این الان داره همسرم رو آزار میده، دقیقا مثل وقتی که من آزار می‌دیدم"
		کاهش احساس رضایت از تیپ ظاهری همسر	۱	
	کاستی اطمینان به خویشاوندان	کاهش اعتماد به اطرافیان	۵	"دیگه خیلی راحت به هرکسی اطمینان نمی‌کنم؛ در عین حال افراد پشت سر هم دیگه صحبت میکنن و در روی آدم جور دیگه‌ای هستند. مثلاً به نظرم فلان آدمی که تو روی من خوب حرف میزنه می‌دونم ۱۰۰٪ مثل فلان سریال پشت سرم بد میگه"
	تأیید روابط قبل از ازدواج متأثر از فیلم	قائل شدن به دوستی قبل از ازدواج	۱	"من خودم ازدواج سنتی کردم و بهش هم اعتقاد داشتم خیلی ببخشید ولی الان با خودم می‌گم اسکل بودم، آدم وقتی این فیلما رو می‌بینه متوجه می‌شه واقعاً دوستی قبل از ازدواج واجبه، اینکه اخلاقای طرف بیاد دستت و تا حد ممکن خودش و خانوادت رو بشناسی کمک می‌کنه بدونی داری با کی ازدواج می‌کنی و درست پیش بری"
	تحسین نگرش مثبت فیلم به زنان مطلقه	ستایش نحوه برخورد جامعه با زن مطلقه	۱	"خب به نظر من اینکه تو این سریال‌ها دختری که قبلاً جدا شده شانس آشنایی با یه آدم مناسب رو داره ولی تو کشور ما اینجوری نیست و دختری که جدا شده دیگه اسم بیوه روشه و شانس ازدواجش میاد پایین"

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

مضمون هسته‌ای	مضمون اصلی	مضمون فرعی	تکرار پذیری	نمونه مصاحبه از مضمون اصلی
	نقد بی‌ثباتی نمایش‌داده شده خانواده‌ها	انتقاد به ناپایداری خانواده در این سریال‌ها	۴	"البته خوشحالم خیانت‌ها و تنش‌های زندگی که در این سریال‌ها اتفاق می‌افته را در زندگیم تجربه نمی‌کنم"

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود در پاسخ به سوال اول پژوهش، ۹ مضمون اصلی و ۱۴ مضمون فرعی و یک مضمون هسته‌ای که عبارتست از: "اگرچه بی‌ثباتی خانواده‌ها در فیلم‌های فرامرزی مورد نکوهش زنان خانه‌دار است اما سبک زندگی و نحوه تعاملات آنان متأثر از این فیلم‌ها قرار گرفته است"؛ به دست آمده است. در ادامه و در جدول شماره ۲ مضامین فرعی مربوط به هر مضمون اصلی و عبارات مرتبط و تعداد فراوانی در هر مضمون گزارش می‌شود.

فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی چه نقشی بر نحوه تعامل زنان شاغل با همسرانشان دارد؟

جدول ۲. مضامین نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان شاغل با همسرانشان

مضمون هسته‌ای	مضمون اصلی	مضمون فرعی	تکرار پذیری	نمونه مصاحبه از مضمون اصلی
اگرچه بی‌ثباتی خانواده‌ها در فیلم‌های فرامرزی مورد نکوهش زنان شاغل است اما سبک زندگی مجلل، تعاملات رمانتیک و ارتباطات راحت در این فیلم‌ها، مورد انتظار آنان است.	متأثر شدن از مشاهده سبک زندگی لوکس فیلم‌ها	مجذوب شدن به خانه‌های لوکس در سریال‌ها	۳	"چیزی که من علاقه دارم ببینم، وسایل خونه‌هاشونه، چون من اهل ظرف و ظروف و عتیقه و فرش هستم و وقتی این سریال‌ها رو می‌بینم اینا خیلی توجهم رو جلب می‌کنه"
		نارضایتی از وقت نگذراندن با همسر به سبک فیلم	۴	
		آرزوی داشتن رفاه بیش تر مثل فیلم برای کاهش تعارض کار/خانواده	۵	
	الگوپذیری از فیلم در خودآرایی	تمایل به خودآرایی بیش تر ظاهری متأثر از فیلم	۳	"تو خونه خیلی تنوع می‌دن تو مدل موهاشون و نوع آرایششون، همش به خودشون می‌رسن و انواع کرم و ماسک رو می‌زنن واسه زیبایی پوست، هربار برای همسرشون یه لباس زیبا می‌پوشن، خب خیلی خوبه به نظرم، چون مرد عقلش به چشمشه"
	انتظار تعاملات عاشقانه به سبک فیلم	افزایش انتظار دریافت محبت بیشتر از طرف همسر	۲	"خب من واقعاً یادم نمیاد آخرین بار کی همسرم واسم گل گرفته، یا بهم محبت کلامی کرده، چیزی که تو این سریال‌ها خیلی اتفاق میفته و شاید بتونه باعث شه ایشونم الگو بگیره"
	کاهش ملاحظات تعاملات زناشویی	رک‌گویی بدون ملاحظه در برابر همسر	۲	"من از رک‌گویی و جسارتی که دارن خیلی خوشم میاد و خودمم تلاش می‌کنم مثل اونا آدم رکی باشم و حرفم رو بزنم. مثلاً من دیگه مقابل همسرم حرفم رو نمی‌خورم یا خودسانسوری نمی‌کنم. هر چیزی که تو ذهنم باشه رو بهش می‌گم، چه بد چه خوب"
		کاهش تعاملات مناسب با همسر	۲	
	تقلید از نحوه تعاملات نمایشی برای کنترل رفتار همسر	الگو پذیری از فیلم برای ارتباط کلامی مؤثر با همسر	۳	"خب تو این سریال سیب ممنوعه یه خانومی هست که مثل گرگ می‌مونه، می‌دونه دقیقاً چه چیزی رو کجا باید بگه، به خصوص به همسرش، من خیلی ازش درس می‌گیرم"
		الگو گرفتن برای نحوه محبت به همسر	۳	

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

مضمون هسته‌ای	مضمون اصلی	مضمون فرعی	تکرار پذیری	نمونه مصاحبه از مضمون اصلی
	انتظار تسهیلگیری همسر در تعاملات شغلی زن	انتظار پذیرش همسر برای ارتباط راحت با همکار مرد	۲	"به نظرم آدما در برخورد با جنس مخالف جنبه بیشتری دارن، البته زن و شوهرایی که به هم تعهد ندارن بحثشون جداست، اما هستن زوجی که به هم اعتماد دارن و راحت می‌تونن با همکارشون که جنس مخالفه در ارتباط باشن بدون اینکه طرفشون شک کنه بهشون"
	کاستی اطمینان به خویشاوندان	کاهش اعتماد به اطرافیان	۳	"اینکه یاد گرفتم راحت نمی‌شه به هرکسی حتی نزدیک‌ترین شخص زندگی مثل همسر یا دوست صمیمی اعتماد کرد"
	نقد بی‌ثباتی نمایش‌داده‌شده خانواده‌ها	انتقاد به ناپایداری خانواده در این سریال‌ها	۳	"به نظرم دیگه پایه‌های خانواده در این سریال‌ها خیلی متزلزله. روی من نتیجه معکوس گذاشته"

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف مطالعه کیفی نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار و شاغل با همسر شکل گرفت. یافته‌های پژوهش به شیوه تحلیل مضمون، مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. پس از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها و کدگذاری آنها، در ارتباط با نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار با همسر، ۹ مضمون و زنان شاغل ۸ مضمون اصلی استخراج گردید. یافته‌های پژوهش نشان داد، نقش فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی بر نحوه تعامل زنان خانه‌دار و شاغل با همسرانشان، به ترتیب شامل دو مضمون هسته‌ای "اگرچه بی‌ثباتی خانواده‌ها در فیلم‌های فرامرزی مورد نکوهش زنان خانه‌دار است اما سبک زندگی و نحوه تعاملات آنان متأثر از این فیلم‌ها قرار گرفته است" و "اگرچه بی‌ثباتی خانواده‌ها در فیلم‌های فرامرزی مورد نکوهش زنان شاغل است اما سبک زندگی مجلل، تعاملات رمانتیک و ارتباطات راحت در این فیلم‌ها، مورد انتظار آنان است"، می‌باشد.

تأثیرپذیری از سبک مجلل زندگی نمایشی

اولین مضمون اصلی شامل سه مضمون فرعی با عناوین میل به داشتن پایگاه مالی و خانوادگی متأثر از فیلم، متأثر شدن از مدل لوکس نمایشی، نارضایتی از وقت نگذراندن با همسر (به سبک فیلم) است. در این ساختار یافته بررسی‌ها موید این مساله است مدل‌های معرفی شده در سینما و برنامه‌های تلویزیونی نقشی مهم در الگو برداری آحاد جامعه از سبک زندگی آنان را دارد (کوبراک،[1] ۲۰۲۰؛ وایل[2] و همکاران، ۲۰۱۸). در این زمینه یکی از مشارکت‌کنندگان در مصاحبه به تمایل بالایی که برای داشتن پایگاه مالی و خانوادگی مانند شخصیت‌های زن در این سریال‌ها دارد پرداخت. این یافته با نتیجه پژوهش مهدی‌زاده، خانیکی، عزیزی (۱۳۹۴) همسو است. آنان بیان می‌کنند که؛ شرکت‌کنندگان در پژوهش‌شان بیشتر تمایل دارند وضعیت زندگی زنان این سریال‌ها را با وضعیت زندگی خود مقایسه کنند. همچنین یافته‌های پژوهش آنها، بیان می‌کند که زنان اکثراً اعتقاد دارند این سریال‌ها تأثیر چندانی بر روی آنها ندارد. به صورت کلی می‌توان گفت زنان، خواهان ایجاد تغییرات در روابط با مردان، سهیم شدن در قدرت و کسب استقلال هستند. تفاوت ایجاد شده در این یافته‌ها تغییرات مبتنی بر زمان گذشته و نیز نگاه کمی به مساله مورد بررسی در این زمینه است، حال آن‌که بررسی کیفی متناسب ایجاد شده در این تحقیق با ایجاد و شکل‌دهی نگاهی عمیق‌تر به مساله زمینه شناخت و ادراک دقیق‌تری را فراهم کرده و یافته‌ها در این بعد نشان داد اصولا زنان گرایش زیادی به نزدیک‌سازی زندگی خویش به شخصیت‌های مورد علاقه و جذاب برای آنان دارند.

تقلید از نحوه تعاملات نمایشی همسران

دومین مضمون اصلی پس از یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که برخی از زنان خانه‌دار شرکت‌کننده در این تحقیق، از فیلم برای ارتباط کلامی موثر با همسر الگو می‌گیرند و همچنین برای نحوه ابراز محبت به همسر نیز از فیلم‌ها تأثیر می‌پذیرند. ودادی، پورحسین، کمالی (۱۳۹۲) به بررسی الگوهای اخلاقی کانال‌های ماهواره‌ای با مطالعه موردی سریال «عشق ممنوعه» از شبکه «جم

1 Kinrak
2 Vaile

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

کلاسیک» پرداختند. تحلیل نهایی نشان داده است که رفتارهای اخلاقی همچون محبت، وفاداری به همسر، احترام و مسئولیت‌پذیری و رفتارهای غیراخلاقی همچون خیانت، تجمل‌گرایی و دروغگویی در سریال عشق ممنوعه مطرح می‌شود و اساساً الگوی اخلاقی ضدارزشی در این سریال ترویج شده است.

خودآرایی برای جبران بدریخت‌بینی احتمالی

این سومین مضمون اصلی حاصل از تحلیل یافته‌ها است که دارای دو مضمونی فرعی تمایل به خودآرایی بیش‌تر ظاهری متأثر از فیلم و کاهش باور ظاهر خود در مقایسه با زنان فیلم است. در راستای این یافته، به نتایج مطالعه ابوطالب جولا، حسینی پاکدهی، حکیمی (۱۳۹۴) می‌توان اشاره کرد که بیان می‌کند، تغییرات صورت گرفته در پوشش زنان، صرفاً ایده گرفتن از لباس‌های سریال حریم سلطان و ترکیب آن با پوشش محلی بوده است و در واقع، تنها عامل تغییر پوشش را نمی‌توان تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای دانست بلکه این عامل خود به عنوان عامل اصلی و مستقیم در کنار عوامل دیگر، اثر بیشتری می‌گذارد. در تبیین این مضمون لازم به ذکر است، اصولا افراد گرایش‌های جذاب شخصیت‌های داستانی که با تایید دیگران و خاص جلوه نشان دادن همراه است می‌پذیرند و بکار می‌گیرند (راسل[1] و همکاران، ۲۰۱۸). همان‌طور که در تحلیل داده‌ها به دست آمد، مخاطبان زن متأثر از تماشای شخصیت‌های زن در این سریال‌ها، گرایش به آرایش ظاهری بیشتری پیدا می‌کنند و در واقع به مقایسه ظاهر خود با زنان جوان و زیبایی که گریم‌های متعددی نیز بر چهره دارند می‌پردازند، بنابراین به منظور جبران این احساس کمبود به آرایش‌های بیشتر و احتمالاً در ادامه به عمل‌های زیبایی روی می‌آورند.

سلطه‌جویی در تعاملات برون خانواده‌ای همسر

این مضمون اصلی به عنوان چهارمین مضمون مستخرج از یافته‌های پژوهش شامل یک مضمون فرعی کنترل بیشتر روابط همسر با دیگران است. دهشیری (۱۳۸۸) معتقد است که، رسانه‌های جمعی به عنوان نیروی تأثیرگذار در فرایند آموزشی می‌توانند ضمن تثبیت افکار، اعتقادات، اصول، معانی، ارزش‌ها، هنجارها و اخلاقیات، باعث ایجاد اصلاح در نگرش‌های عمومی نسبت به سنت‌ها، آداب و رسوم اجتماعی، روندها و رویه‌ها، تفریح و کار، رفتارها، ابداعات، دانش‌ها، ابزارها، فناوری‌ها، مهارت‌ها، سبک‌های زندگی، زبان، هنر، قوانین، نمادها و نهادهای اجتماعی می‌شوند. از همین رو، در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان بیان کرد، تماشای این سریال‌ها به عنوان یکی از ابزارهای قدرتمند رسانه، منتج به ایجاد تغییراتی در نحوه تفکر و رفتار مخاطبان می‌شود که در این مضمون بر ایجاد تمایل در زنان برای کنترل‌گری بیشتر روابط همسرشان با دیگران مؤثر بوده است.

بروز تعارضات احساسی

از تحلیل یافته‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها پنجمین مضمون اصلی شامل دو مضمون فرعی کاهش دلبستگی به همسر و کاهش احساس رضایت از تیپ ظاهری همسر است. در این راستا، سفیری و ناظری (۱۳۹۳) بیان می‌کنند، بین میزان استفاده از سریال‌های ماهواره‌ای و میزان رضایت از سریال‌های ماهواره‌ای، میزان پیگیری سریال‌های ماهواره‌ای و روابط زوجین رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. در واقع، با افزایش میزان استفاده، افزایش رضایت از سریال‌ها و افزایش میزان پیگیری، از میزان اعتماد، میزان وفاداری و تعهد و میزان رضایت از روابط جنسی در زوجین کاسته می‌شود. در تبیین این یافته پژوهش باید بیان کرد، مخاطبان با تماشای این سریال‌ها انتظارشان نسبت به آن‌چیزی که در سریال‌ها مشاهده می‌کنند دستخوش تغییراتی می‌شود و طبعاً این موضوع در ادامه به شکافی میان آن‌چه که در واقعیت وجود دارد و آن‌چه که انتظار دارند منتج خواهد شد که موجبات کاهش رضایت از زندگی را برای آنان فراهم می‌آورد.

کاستی اطمینان به خویشاوندان

ششمین مضمون اصلی با توجه به یافته‌های مصاحبه شامل یک مضمون فرعی کاهش اعتماد به اطرافیان است. برخی از زنان‌خانه‌دار به کاهش اعتماد تحت تأثیر تماشای این سریال‌ها پرداختند. نتایج مطالعهٔ رسولی و همکاران (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که میزان تعهد زناشویی در زنان متأهل تماشاکننده سریال‌های فارسی‌زبان ماهواره به طور معنی‌دار کمتر از زنان متأهل غیرتماشا کننده است. زنان گروه اول به طور معنی‌داری در تعهد شخصی و اخلاقی میانگین کمتری را نسبت به گروه دوم کسب کرده‌اند اما در تعهد ساختاری تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده نشده است. در تبیین این یافته باید گفت، با توجه به تم اصلی خیانت در روند داستانی این سریال‌ها، مخاطبان شاهد خیانت‌های همسری، خانوادگی و همکاری متعددی در فرایند داستان خواهند بود و این امر ناگزیر موجب شکسته شدن برخی از تابوهای ذهنی افراد و کاهش اعتماد آن‌ها نسبت به اطرافیانشان می‌شود.

1Russell

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

تأیید روابط قبل از ازدواج متأثر از فیلم

هفتمین مضمون اصلی به دست آمده از تحلیل یافته‌ها شامل یک مضمون فرعی قائل شدن به دوستی قبل از ازدواج است. این یافته با نتایج پژوهش خواجه‌وند احمدی (۱۳۹۰) همسو بوده، او معتقد است: مخاطبان سعی دارند فرهنگ مسلط به ماهواره و ارزش‌های مورد قبول آن را تعدیل کنند. در تبیین این مضمون به نظر می‌رسد، تابوی ارتباط با جنس مخالف پیش از ازدواج تا حد بسیار زیادی برای مخاطبان شکسته می‌شود و به تبع آن‌چه برخی از مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند، حتی ارتباط افراد متأهل با جنس مخالف با برچسب‌های مختلفی در روند داستانی این سریال‌ها وجود دارد و موجب عادی‌سازی این‌گونه روابط در دنیای پدیداری مخاطبان می‌شود. تبیین این ساختار اشاره به این مساله دارد عادی جلوه دادن رفتارهای ناهنجار در صورت تکرار پذیری بالا و ترویج در ابعاد گسترده شکل‌دهنده و پذیرش این رفتار در بلند مدت می‌باشد به همین سبب صرف تماشای این برنامه‌ها در بلند مدت در تغییر عقاید و گرایش‌های افراد نقش دارد.

تحسین نگرش مثبت فیلم به زنان مطلقه

هشتمین مضمون اصلی شامل یک مضمون فرعی ستایش نحوه برخورد جامعه با زن مطلقه است. در تبیین این مضمون باید گفت که هر مخاطب با توجه به آن مسئله‌ای که در زندگی خودش جاری است، به محتوای موجود در این سریال‌ها توجه می‌کند. به عنوان مثال اگر یکی از نزدیکان مخاطب طلاق گرفته باشد، مخاطب به هر آن‌چیزی که در این سریال‌ها با طلاق ارتباط پیدا می‌کند توجه بیشتری نشان می‌دهد و در همین راستا یکی از مشارکت‌کنندگان برخورد جامعه با زنان مطلقه در این سریال‌ها توجه‌اش را جلب کرده است.

نقد بی‌ثباتی نمایش‌داده شده خانواده‌ها

نهمین مضمون اصلی شامل یک مضمون فرعی انتقاد به ناپایداری خانواده در این سریال‌ها است. نتایج پژوهش محمدی و کرمانی (۱۳۹۸) بیان می‌کند، مجموعه سریال ترکی (عمر گل لاله) که از سریال‌های پرمخاطب ترکی است، با برجسته نمودن عناصری همچون روابط عاشقانه-جنسی، رابطه نامشروع، داشتن فرزند نامشروع، خیانت به همسر، طلاق و ازدواج‌های متنوع در صدد برساخت ترکیب‌بندی جدیدی از خانواده است که با معیارهای جامعه اسلامی ایرانی در تعارض است و در نتیجه راهبر فرهنگی اتخاذ شده در این سریال، «اصالت‌زدایی از خانواده» بوده است. از سوی دیگر بین دینداری و پایبندی به ارزش‌های خانواده رابطه مستقیم معنی داری وجود دارد (تقوی و اصلانی، ۱۳۹۶). تبیینی که به طور کلی در ارتباط با مضمون اصلی نقد بی‌ثباتی نمایش‌داده شده خانواده‌ها می‌توان ارائه داد، این‌که اغلب مخاطبان نسبت به اصالت‌زدایی از خانواده در این سریال‌ها آگاه هستند و به گفته خودشان صرفاً برای سرگرمی این سریال‌ها را تماشا می‌کنند و همچنین مدعی هستند تأثیرات نامطلوبی از این شبکه‌های نمایشی در زندگی شخصی آن‌ها رقم نخواهد خورد.

سوال دوم: فیلم‌های نمایشی شبکه‌های فرامرزی چه نقشی بر نحوه تعامل زنان شاغل با همسرانشان دارد؟

از بررسی و تحلیل مصاحبه‌های انجام شده در پاسخ به این سؤال ۸ مضمون اصلی و ۱۲ مضمون فرعی حاصل شد. در ادامه به تحلیل یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌های مرتبط با این مضامین پرداخته می‌شود.

متأثر شدن از مشاهده سبک زندگی لوکس فیلم‌ها

این اولین مضمون است که از تحلیل داده‌های مربوط به سوال دوم پژوهش به دست آمده و شامل سه مضمون فرعی مجذوب شدن به خانه‌های لوکس در سریال‌ها، نارضایتی از وقت نگذراندن با همسر به سبک فیلم، آرزوی داشتن رفاه بیش‌تر مثل فیلم برای کاهش تعارض کار/خانواده است. زنان شاغل نیز مانند زنان خانه‌دار، توجه بالایی نسبت به سبک زندگی لوکس در این سریال‌ها نشان می‌دهند. در تحقیقی همسو با این مضمون، بابایی، کردی، هاشم‌زهی (۱۳۹۴) بیان می‌کنند، در این سریال‌ها سبک زندگی خانواده‌های طبقات مرفه جامعه بیش از طبقات متوسط و پایین جامعه مورد تمرکز قرار گرفته است و همچنین کالاهای لوکس و ارزش‌ها و الگوهای فراغتی طبقات مرفه به نحوی جلوه پیدا می‌کند که مخاطبان ناگزیر به این سبک زندگی و مصرف‌گرایی سوق داده می‌شوند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، سریال‌های مورد بررسی سبک زندگی مرتبط با اقشار طبقات مرفه جامعه را بازنمایی می‌کنند. از جمله شاخص‌های طبقات مرفه همچون مشاغلی با درآمد بالا، ماشین و خانه‌های لوکس به میزان زیادی در این سریال‌ها بازنمایی شده‌اند.

الگوپذیری از فیلم در خودآرایی

با تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه با زنان شاغل، دومین مضمون اصلی دارای یک مضمون فرعی شامل تمایل به خودآرایی بیش‌تر ظاهری متأثر از فیلم است. در همین راستا طالبی و آریان‌فر (۱۳۹۶) به بررسی علل گرایش زنان به سریال‌های ماهواره‌ای در مقایسه با سریال‌های ایرانی پرداختند. نتایج این پژوهش بیان می‌کند، متغیرهای بازی خوب هنرپیشگان، جذابیت‌های بصری (مدل لباس، مو،

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

چیدمان منزل)، فیلمنامه و موسیقی تأثیر زیادی برای ترغیب شدن آن‌ها به تماشای سریال‌های ماهواره‌ای دارد. در تبیین این مضمون اصلی، مخاطبان زن نه صرفاً محتوای داستانی سریال‌ها، بلکه به نوع پوشش و آرایش شخصیت‌های سریال توجه فراوانی می‌کنند و این موضوع در سلیقه و ذائقه آن‌ها تأثیر گذار است.

انتظار تعاملات عاشقانه به سبک فیلم

مضمون سوم دارای یک مضمون فرعی افزایش انتظار دریافت محبت بیشتر از طرف همسر است که از تحلیل داده‌های مصاحبه به دست آمده است. برخی از زنان شاغل از احساس کمبود خود در رابطه با دریافت محبت از سمت همسر سخن گفتند. این یافته با نتیجه پژوهش آیدود (۲۰۱۸) همسو بوده، او بیان می‌کند: مخاطبان سریال‌های ترکیه‌ای در مراکش خواهان این هستند که روابطی نسبتاً مدرن، رومانتیک و برابر مانند آنچه در سریال‌های ترکیه‌ای مشاهده می‌کنند، داشته باشند و دختران جوان مراکشی در راستای این روابط، رویاپردازی می‌کنند. در تبیین این یافته لازم به توضیح است که، انتظار مخاطبان به تبع نحوه ارتباط عاشقانه ساختگی نمایش داده شده در فیلم افزایش می‌یابد، این در حالی است که آن‌چه در این سریال‌ها نمایش داده می‌شود صرفاً تصویری ایده‌آل و غیرواقعی از رابطه زناشویی است و این ایده‌آل سازی در میزان رضایتمندی زوجین تأثیر می‌گذارد.

کاهش ملاحظات تعاملات زناشویی

چهارمین مضمون اصلی با دو مضمون فرعی رک‌گویی بدون ملاحظه در برابر همسر و کاهش تعاملات مناسب با همسر است. در مطالعهٔ رسولی، قزوینی، حسینیان (۱۳۹۶)، نتایج نشان می‌دهد که میزان تعهد زناشویی در زنان متأهل تماشاکننده سریال‌های فارسی‌زبان ماهواره به طور معنی‌دار کمتر از زنان متأهل غیرتماشا کننده است. زنان گروه اول به طور معنی‌داری در تعهد شخصی و اخلاقی میانگین کمتری را نسبت به گروه دوم کسب کرده‌اند اما در تعهد ساختاری تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده نشده است. در تبیین این مضمون چنان‌که مشخص است، زنان شاغل که بخشی از زمان خود را در محیط کار می‌گذرانند، در عین حال، وقت زیادی را صرف تماشای این سریال‌ها می‌کنند و از این رو زمان کمتری را برای تعامل با همسر خود داشته و همچنین به تبع این سریال‌ها جسارت بیشتری برای تعامل بدون ملاحظه با همسر را پیدا می‌کنند.

تقلید از نحوه تعاملات نمایشی برای کنترل رفتار همسر

پنجمین مضمون اصلی شامل دو مضمون فرعی الگوپذیری از فیلم برای ارتباط کلامی مؤثر با همسر و الگو گرفتن برای نحوه محبت به همسر است که از تحلیل داده‌های مصاحبه با زنان شاغل به دست آمد. در تبیین این مضمون می‌توان بیان کرد، زنان نسبت به نوع ارتباط بین زوجین در این سریال‌ها توجه بالایی دارند و این موضوع همانند چاقویی دو لبه عمل می‌کند، برخی مخاطبان از جنبه‌های مثبت و برخی دیگر از جنبه‌های منفی آن‌ها الگوبرداری می‌کنند که این امر ناگزیر در نوع رفتار آن‌ها با همسرشان مؤثر واقع می‌شود.

انتظار تسهیلگیری همسر در تعاملات شغلی زن

مضمون اصلی ششم شامل یک مضمون فرعی با عنوان انتظار پذیرش همسر برای ارتباط راحت با همکار است. همسو با این مضمون، نتایج مطالعه بروجردی علوی و شمسی، (۱۳۹۴) بیان می‌کند، بین افرادی که ماهواره دارند و افرادی که ماهواره ندارند، از نظر ملاک اهمیت به رابطه همسر با جنس مخالف، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد، ماهواره‌ها حتی در موضوعاتی که در جامعه ایرانی به نوعی خط قرمز محسوب می‌شده است، تغییراتی را ایجاد کرده است. بخش عظیمی از برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای به روابط پیش از ازدواج و عادی جلوه دادن روابط با جنس مخالف می‌پردازد. در تبیین به نظر می‌رسد، مخاطبان صرفاً به ارتباط آزادانه و بی قید و بند میان افراد متأهل با همکارانشان توجه می‌کنند و از پیامدهای این ارتباطات آزادانه آگاهی ندارند، بنابراین در صورتی که سریال‌هایی با مضمون پیامدهای این‌گونه ارتباط‌ها ساخته شود، منجر به افزایش آگاهی بیشتر مخاطبان خواهد شد.

کاستی اطمینان به خویشاوندان

هفتمین مضمون اصلی، شامل یک مضمون فرعی کاهش اعتماد به اطرافیان است. در این راستا، خلیلی زیدانلو، معین‌الدینیف، (۱۳۹۴) بیان می‌کنند، غالباً در این سریال‌ها، نقطه عطف از جایی آغاز می‌شود که زن یا مرد به خیانت همسر خود پی می‌برند و به منظور انتقام، وارد رابطه جدیدی با فرد دیگری می‌شوند. با تماشای این دست برنامه‌ها، مخاطب به بازنمایی در مفاهیم ذهنی بنیادین خویش دست می‌زند و این سریال‌ها تأثیرات ساختاری گسترده‌ای در نحوه تفکر افراد ایجاد می‌کنند. در تبیین این مضمون، می‌توان به تأثیر پررنگ این سریال‌ها به نوع نگاه مخاطبان در رابطه با سایر افراد اشاره کرد. همان‌طور که پیش از این بیان کردیم، محتوای اصلی در نقاط عطف این

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

سریال‌ها خیانت محسوب می‌شود و این موضوع موجب تجدیدنظر مخاطبان در رابطه با میزان اعتماد به همسر و سایر نزدیکانشان خواهد شد.

بی‌ثباتی نمایش‌داده شده خانواده‌ها

آخرین مضمون اصلی، شامل یک مضمون فرعی انتقاد به ناپایداری خانواده در این سریال‌ها است که از تحلیل داده‌های مصاحبه با زنان شاغل به دست آمد. در تبیین این مضمون می‌توان بیان کرد، اغلب مصاحبه شوندگان نسبت به محتوای نامطلوب این سریال‌ها آگاهی داشتند و معتقد بودند که تأثیری از آن‌ها نمی‌پذیرند؛ لازم به ذکر است، اگرچه الگوگیری و تأثیرپذیری مشارکت‌کنندگان از سبک زندگی نمایش داده شده در این سریال‌ها به نوعی در برخی از مضامین استخراج شده مشهود بوده است، اما بنابر فرهنگ اسلامی و ایرانی که جاری در زندگی مردم کشورمان است، عدم رعایت مرزهای ارتباطی و بی بند و باری نمایش داده شده در این سریال‌ها به طور عام مورد تأیید مشارکت‌کنندگان نبوده است.

آنچه از یافته‌های حاصل از مصاحبه با زنان متأهل خانه‌دار و شاغل مخاطبان سریال‌های فرامرزی می‌توان مورد توجه قرار داد این است که، هر دو گروه زنان خانه‌دار و شاغل در وهله اول بر زندگی لوکس نمایش داده شده در این سریال‌ها همچون، خانه و ماشین‌های گران‌قیمت، خدمتکاران و پرستاران متعدد و تفریحات پر زرق و برق متمرکز شده‌اند. از مصاحبه با زنان مخاطب این سریال‌ها، این نکته به دست آمد که سبک زندگی نمایش داده شده در اکثریت این برنامه‌های نمایشی برشی از زندگی قشر مرفه و متمرکز بر روابط بین‌فردی آنها است. هر دو گروه در مصاحبه به الگوگیری از نحوه آراستگی بازیگران زن در این سریال‌ها اشاره کردند و متذکر شدند نه تنها نحوه آراستگی بلکه نوع لباس پوشیدن و نوع ارتباط کلامی و غیر کلامی این شخصیت‌ها برای آنان الهام بخش بوده است. با توجه به گفته‌های زنان خانه‌دار و شاغل در مصاحبه، آنها برای برقراری ارتباط کلامی مؤثر و نحوه ارتباط اثربخش با همسرشان از سریال‌ها الگوبرداری می‌کنند و زنان شاغل نیز، به انتظار دریافت بیشتر محبت از طرف همسر مانند آنچه در سریال‌ها رخ می‌دهد اشاره کردند. بر اساس یافته‌های مصاحبه با زنان خانه‌دار، تماشای این سریال‌ها منجر به بروز برخی تعارضات احساسی نسبت به همسر، نظیر کاهش احساس رضایت از تیپ ظاهری همسر در مقایسه با شخصیت‌های مرد در این سریال‌ها و همچنین کاهش دلبستگی در رابطه با تعاملات زناشویی آنان شده است. همچنین زنان شاغل، نسبت به روابط آزادانه زنان متأهل این سریال‌ها با همکارانشان ابراز تمایل داشتند و این‌گونه روابط را عادی و بالغانه برشمردند. نکته قابل توجه در هر دو گروه، کاهش اعتماد به اطرافیان متأثر از روند داستانی این سریال‌ها است که از پیامدهای تمرکز محتوای این‌گونه سریال‌ها بر تم خیانت به شمار می‌رود. همچنین، از مصاحبه با زنان متأهل مخاطب این سریال‌ها، این نکته قابل توجه به دست آمد که هر دو گروه نسبت به بی‌ثباتی نمایش داده شده خانواده در این سریال‌ها انتقاد و ابراز ناخوشایندی داشتند و تماشای آنها را صرفاً یک سرگرمی برای اوقات فراغت خود تلقی می‌کردند. این در حالی است که با سرمایه‌گذاری و تمرکز سیاست‌گذاران برای ساخت سریال‌های با کیفیت در صدا و سیمای ملی، بخش زیادی از پیامدهای نامطلوب مربوط به تماشای این سریال‌ها کاسته خواهد شد. عمده‌ترین محدودیت‌های این پژوهش به مساله ماهیت تحقیقات کیفی و مشکل تعمیم‌پذیری آن بر می‌گردد، از سوی دیگر عدم همگن‌سازی دقیق از منظر تحصیلی و شرایط اجتماعی اقتصادی و نگرشی (علی‌رغم انتخاب منطقه مشخص با درآمد نزدیک و تحصیلات دانشگاهی) و نیز واکنش‌های دفاعی چون عدم بیان همه افکار و نظرات بسیاری از مصاحبه‌شوندگان از مهم‌ترین محدودیت‌های این حیطه بود. بر اساس یافته‌های بدست آمده از این پژوهش پیشنهاد می‌گردد اثرپذیری زنان از برنامه‌های تلویزیونی در گروه‌های مختلف دیگر جامعه نیز انجام گردد تا امکان مقایسه‌پذیری فراهم گردد و بر مبنای یافته‌های کلی؛ سیاستی فرهنگی- اجتماعی برای تقابل با این تهاجم فرهنگی در ساختار کاری مشخص در این زمینه انجام گیرد.

منابع

ابوطالب جولا، س.، حسینی پاکدهی، ع.، و حکیمی، ز. (۱۳۹۴). نقش تماشای سریال‌های تلویزیونی ماهواره‌ای در تغییر پوشش محلی زنان کرد شهر پاوه (مورد مطالعه سریال حریم سلطان). *مطالعات رسانه های نوین*، ۱ (۴)، ۴۵-۹۹.

اصغری، ع.، و سلیمانزاده، م.(۱۳۹۵). نقش و آثار شبکه های ماهواره ای در گسست بنیان خانواده. سومین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی،جامعه شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران،تهران.

امانلو، ح. (۱۳۹۳). *بشقاب‌های سمی: آسیب‌شناسی شبکه‌های ماهواره‌ای*. تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. نیروهای مقاومت بسیج. معاونت فرهنگی پرورشی و انتشارات فرهنگ اندیشه.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

بابایی، ف.، کردی، ن.، و هاشم‌زهی، ن. (۱۳۹۴). تاثیر سریال‌های خانوادگی تلویزیون بر سبک زندگی و اوقات فراغت. *کنگره ملی اوقات فراغت و سبک زندگی جوانان*، وزارت ورزش و جوانان،۱ (۳) :۲۹۶-۳۱۹.

بروجردی علوی، م.، و شمسی، آ. (۱۳۹۴). نقش ماهواره در تغییر تصور ذهنی جوانان تهرانی از ازدواج. *مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۶*(۱۹) ،۲۸۷-۲۶۳.

تقوی، س.م.،و اصلانی، ش. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین مصرف رسانه، دینداری و ارزشهای خانواده: مطالعه موردی شهر سمنان. *پژوهش های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده، ۴* (۹)، ۱۸۱-۲۰۵.

خلفی، ع.، بشلیده، ک.، ارشدی، ن.، و سودانی، م. (۱۳۹۷). طراحی و آزمودن الگویی از برخی پیشایندها و پیامدهای رضایت زناشویی و عشق. *دو فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی، ۸*(۱)، ۳-۲۶.

خلیلی زیدانلو، م.ر.، و معین‌الدینی، م. (۱۳۹۴). بررسی نحوه جذب مخاطب در شبکه‌های ماهواره‌ای. *دومین کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی،۲*(۴)،۲۱۰-۲۲۳.

خواجه‌وند احمدی، س. (۱۳۹۰). تحلیلی بر نحوه خوانش جوانان از شبکه ماهواره‌ای فارسی وان: سریال‌های مردم پسند. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی.

دهشیری، م. (۱۳۸۸). رسانه و فرهنگ‌سازی. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی،۲*(۴)،۱۷۹-۲۰۸.

رامبد, م. (۱۳۹۷). مصاحبه: معمول ترین روش جمع آوری داده ها در تحقیق کیفی. *مجله علوم پزشکی صدرا، ۶*(۴)، ۳۱۶-۳۰۳.

رسولی، ر.، قزوینی، س.، وحسینیان، س. (۱۳۹۶). مقایسه تعهد زناشویی و رضایت جنسی در زنان متأهل تماشاگر و غیرتماشاگر سریال‌های فارسی‌زبان ماهواره. *مطالعات رسانه‌های نوین*، ۳ (۱۲)، ۸۵-۶۸.

سازمان فناوری اطلاعات ایران. (۱۳۹۸). *تحلیل نتایج طرح آمارگیری برخورداری خانوارها و استفاده افراد از فناوری اطلاعات و ارتباطات ۱۳۹۴*، شرکت پرورش داده‌ها.

سفیری، خ.، و ناظری، ب. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین تماشای سریال‌های ماهواره‌ای با روابط زوجین (مطالعه موردی: سریال‌های خانوادگی شبکه (GEM Classic). *کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده و جشنواره ملی خانواده پژوهی*، پژوهشکده خانواده شهید بهشتی.

طالبی، ش.،و آریانفر، خ. (۱۳۹۶). بررسی علل گرایش به سریال‌های شبکه‌های ماهواره‌ای در بین زنان بالای ۲۵ سال در شهر کرج. *اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی*. دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل.

طیرانی نجاران، ف. (۱۳۹۷). بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر رضایت زناشویی. *رویش روانشناسی، ۷* (۶)، ۸۹-۱۰۰.

لاریجانی، ع.، و ملکی تبار، م. (۱۳۸۶). بررسی راهبردی-امنیتی تأثیرات ماهواره بر باورهای جوانان. *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*،۸(۲۷)،-۱۶۰ ۱۳۵.

محمدپور، ا. (۱۳۸۹). ارزیابی کیفیت در تحقیق کیفی: اصول و راهبردهای اعتباریابی و تعمیم‌پذیری دکتر احمد محمدپور. *فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۷* (۴۸)، ۷۳-۱۰۷.

محمدی، ف.، و کرمانی، م. (۱۳۹۸). برساخت معنایی نهاد خانواده و ترکیب‌بندی آن در فضای رسانه‌ای: تحلیل فرهنگی-اجتماعی برنامه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان. *جامعه شناسی نهادهای اجتماعی،۶*، (۱۴)، ۴۱-۶۲.

محمودیان، ح.، شرفی، م.ر.، خوش‌بین، س.،و احمدی، ا. (۱۳۸۴). *دانش خانواده*، تهران: سمت.

مهدی‌زاده، س.م.، خانیکی، ه.، و عزیزی، ح. (۱۳۹۴). واکاوی قرائت زنان از تماشای سریال‌های شبکه ماهواره‌ای جم (GEM TV)؛ مورد مطالعه: شهر کامیاران. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۸*(۴)، ۱۱۷-۹۱.

ودادی، م.، پورحسین، ر.، وکمالی، م. (۱۳۹۲). الگوهای اخلاقی کانال‌های ماهواره‌ای، مطالعه موردی سریال"عشق ممنوع". *رسانه‌های دیداری و شنیداری*، ۲۲ (۱۰)، ۱۱۴-۸۹.

Aydod, S. (2014). The effects of Turkish TV series in Morocco in the context of modernity and tradition: A study on female audiances. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, *3*(2), 172-190.

Beam, C. R., Marcus, K., Turkheimer, E., & Emery, R. E. (2018). Gender differences in the structure of marital quality. *Behavior genetics*, *48*(3), 209-223.

Gottman, J. S., & Gottman, J. M. (2015). *10 principles for doing effective couples therapy (Norton series on interpersonal neurobiology)*. WW Norton & Company.

Kubrak T. (2020). Impact of Films: CHanges in young people's attitudes after watching a movie. *Behavioral sciences (Basel, Switzerland)*, *10*(5), 86-110. https://doi.org/10.3390/bs10050086 .

Maas, M. K., Vasilenko, S. A., & Willoughby, B. J. (2018). A dyadic approach to pornography use and relationship satisfaction among heterosexual couples: The role of pornography acceptance and anxious attachment. *Journal of sex research*, *55*(6), 772–782. https://doi.org/10.1080/00224499.2018.1440281 .

Ozen, Ş., Karataş, T., & Polat, Ü. (2021). Perceived social support, mental health, and marital satisfaction in multiple sclerosis patients. *Perspectives in Psychiatric Care*,*1*(3),223-233.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

Perry, S.L. (2017). Does viewing pornography reduce marital quality over time? Evidence from longitudinal data. *Arch Sex Behav*. *46*(2),549-559. doi: 10.1007/s10508-016-0770-y. Epub 2016 Jul 7. PMID: 27388511.

Rapelli, G., Donato, S., Pagani, A. F., Parise, M., Iafrate, R., Pietrabissa, G., & Bertoni, A. (2021). The Association Between Cardiac Illness-Related Distress and Partner Support: The Moderating Role of Dyadic Coping. *Frontiers in Psychology*, *12*(2),123-145.

Russell C.A., Russell D.W. (2018). Sensation seeking moderates television's cultivation of alcohol and tobacco beliefs: Evidence from a national study of French adolescents. *Drug Alcohol Depend*. *2*(4),193–200. doi: 10.1016/j.drugalcdep.2018.01.031.

Tanzer, M., Pedneault, C., Yakobov, E., Hart, A., & Sullivan, M. (2021). Marital relationship and quality of life in couples following hip replacement surgery. *Life (Basel, Switzerland), 11*(5), 401-420.. https://doi.org/10.3390/life11050401.

Wille, E., Gaspard, H., Trautwein, U., Oschatz, K., Scheiter, K., Nagengast, B. (2018). Gender stereotypes in a children's television program: Effects on girls' and boys' stereotype endorsement, math performance, motivational dispositions, and attitudes. *Front. Psychol*. *3*(7),228-242.doi: 10.3389/fpsyg.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-24]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.2.12.1]